

บทที่ 4

ข้อประ เมีนและบทสรุป

ในบทนี้เราจะ เริ่มด้วยการประ เมีนทัศนะ เกี่ยวกับความจริงของเรื่องเล่าทางศาสนาของแกรี คอมสตอกซึ่งในที่สุดแล้วเราจะพบว่ามีปัญหา ดังนั้นเราจึงมาพิจารณาทัศนะ เกี่ยวกับความจริงดังกล่าวที่ เหลืออีกสองทัศนะ อันได้แก่ทัศนะของฮันส์ ฟราย และปอล ริเกอร์ ซึ่งเราจะพบว่าไม่เพียงแต่ทัศนะของริเกอร์จะสอดคล้องกับทัศนะของฟรายเท่านั้น แต่ทัศนะของริเกอร์ยังกว้างกว่าและช่วยอธิบายเพิ่มเติมทัศนะของฟรายอีกด้วย ดังนั้น เราจึงมาพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าทางศาสนากับความจริงบนพื้นฐานของทัศนะของริเกอร์และเราพบว่าทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตีความของริเกอร์ เปิดทางให้ความจริงจากเรื่องเล่าทางศาสนาได้ทั้งในแง่ของลักษณะการดำรงอยู่ในโลกหรือรูปแบบของชีวิตและในแง่ของศาสนานั้น ๆ เช่น นิพพาน หรือการได้รับการช่วยให้รอด เป็นต้น

ในบทที่แล้วได้พูดถึงเงื่อนไขของความจริงสองเงื่อนไขที่จะต้องได้รับการตอบสนองพร้อม ๆ กันในทัศนะของคอมสตอก หนึ่งในเงื่อนไขนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรงกันระหว่างโลกที่จะ ได้จากการอ่านกับโลกทางศาสนา คอมสตอกยึดถือสมมติฐานที่ว่าความจริงเป็นคุณสมบัติของข้อความที่ได้มาจากการที่สิ่งที่ยึดถือความดังกล่าวพูดตรงกับความเป็นจริง ดังนั้น การตรงกันระหว่างโลกทั้งสองจึงหมายความว่าข้อความที่ได้มาจากโลกที่ได้จากการอ่านพูดถึงสิ่งที่ตรงกับความเป็นจริงทางศาสนา นอกจากนี้คอมสตอกยังยึดถือสมมติฐานที่ว่าเรื่องเล่าของศาสนาต่างศาสนากันยืนยันสิ่งที่ขัดแย้งกัน ดังนั้น จึงหมายความว่าเมื่อเรื่องเล่าทางศาสนาของบางศาสนาเท่านั้นที่ยืนยันข้อความที่พูดตรงกับความเป็นจริงทางศาสนา

คอมสตอกได้พูดถึงการตอบสนองเงื่อนไขดังกล่าวโดยอาศัยเรื่องเล่าในคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ที่มีเรื่องบทเทศน์บนภูเขา (Sermon on the Mount)

บนพื้นฐานการอ่านการตีความของมหาตมะ คานธี โดยเขาได้กล่าวว่าโลกที่ได้จากการอ่านก็คือโลกแห่งการหันแก้มซ้าย (ใน "ถ้าเขาตบแก้มขวา ก็จงหันแก้มซ้ายให้") และโลกทางศาสนาคือโลกที่พระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้า พระองค์ถูกตรึงกางเขนและฟื้นคืนชีพมาในฐานะพระผู้ช่วยให้รอด การตรงกันระหว่างสองโลกนี้หมายความว่าโลกที่ได้จากการอ่านบอกเราถึงสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ว่ามันเป็นอย่างไรระหว่างพระเจ้า พระเยซูและพวกเรา¹ เราจะเห็นได้ว่าโลกทางศาสนาในตัวอย่างเป็นสิ่งที่ได้มาจากเรื่องเล่าทางศาสนา ถ้าเช่นนั้นจะหมายความว่าคอมสตอกบอกว่าโลกทางศาสนาคือโลกของเรื่องเล่าทางศาสนาหรือไม่ คำตอบไม่เป็นเช่นนั้นเพราะ เขาพูดไว้ชัดเจนว่ามีโลกทางศาสนาอยู่ต่างหากและมีเรื่องเล่าทางศาสนาบางศาสนาเท่านั้น ที่จะยืนยันข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง ถ้าเช่นนั้น เขากำลังบอกว่าเรื่องเล่าดังกล่าวก็คือเรื่องเล่าของศาสนาคริสต์ใช่หรือไม่ คำตอบไม่เป็นเช่นนั้น เพราะหลังจากนั้นเขาได้แสดงถึงท่าทีที่ยังไม่มีการตัดสินเรื่องดังกล่าวโดยกล่าวว่าโลกทางศาสนาอาจเรียกว่า สวรรค์ ยูโทเปีย หรือ พระนิพพาน หรืออะไรก็ได้ที่บรรยายโลกทางศาสนาถูกต้อง และน่าจะเป็น เพราะ เหตุนี้ที่ในขณะที่เขาพูดถึงการตรงกันของโลกทั้งสองในตัวอย่างที่อาศัยคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ดังกล่าว เขาได้ใส่คำว่า "ตรงกัน" ไว้ในเครื่องหมายคำพูด

ตัวอย่างของคอมสตอกไม่ได้บอกอะไรแก่เราชัดเจนว่าเราจะรู้ถึงการตอบสนองเงื่อนไขดังกล่าวได้อย่างไร เราจะรู้ได้อย่างไรว่าโลกทางศาสนาคือโลกที่พระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้า การตรวจสอบความตรงกันระหว่างข้อความที่มาจากโลกที่ได้จากการอ่านกับความเป็นจริงทางศาสนาเพื่อตัดสินความจริงของข้อความดังกล่าวน่าจะเป็นไปได้โดยที่เราสามารถที่จะ เข้าถึงโลกทั้งสองได้ต่าง

1) Comstock, "The Truth of Religious Narrative," หน้า 147

หากจากกันเพื่อที่ว่าเราจะสามารถที่จะเปรียบเทียบความตรงกันของทั้งสองได้แต่
 สิ่งนั้นก็หมายความว่าเราสามารถที่จะเข้าถึงความเป็นจริงทางศาสนาได้โดยไม่ต้อง
 ต้องอาศัยเรื่องเล่าทางศาสนา ซึ่งสิ่งนี้จะขัดแย้งกันกับสมมติฐานที่คอมสตอกยัดถือ
 อยู่ว่าเราเข้าถึงโลกทางศาสนาผ่านทางเรื่องเล่าทางศาสนาได้เพียงทางเดียว
 ดังนั้นเราจึงเห็นได้ว่าเงื่อนไขความจริงที่คอมสตอกเสนอมานั้นยังมีปัญหา

เงื่อนไขความจริงแรกเป็นเรื่องของข้อความที่ได้จากโลกที่ได้จากการ
 อ่านเรื่องเล่า เงื่อนไขความจริงข้อที่สองเป็นเรื่องของโลกที่ได้จากการอ่าน อย่าง
 ไรก็ตาม คอมสตอกไม่ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าเงื่อนไขที่สองอันเป็นเรื่องของ
 การที่เรื่องเล่าทางศาสนาสามารถทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือโลกของตนให้เข้า
 กับโลกที่ได้จากการอ่านเรื่องเล่านั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งเขาไม่ได้
 อธิบายว่าโลกที่ได้จากการอ่านผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้อ่านอันจะทำ
 ให้เขามาเปลี่ยนโลกของเขาเองได้อย่างไร คอมสตอกเพียงแต่กล่าวว่าการอ่าน
 เรื่องเล่าทางศาสนาทำให้ผู้อ่านได้เข้าไปอยู่ในโลกของเรื่องเล่าและเผชิญกับ
 เหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกนั้นราวกับว่าตัวผู้อ่านเองเป็นหนึ่งในตัวละครในเรื่องเล่า
 และจุดนี้เองที่น่าจะมีบทบาทในการสร้างแรงผลักดันให้ผู้อ่านปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือ
 พฤติกรรม² แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็จะมีปัญหาว่ามีผู้อ่านเรื่องเล่าแล้วก็ยังไม่
 เปลี่ยนวิธีมองโลกและพฤติกรรมภายหลัง ดังนั้น เพียงการที่ผู้อ่านได้จินตนาการว่า
 ได้เข้าไปอยู่ในโลกที่ได้จากการอ่านเรื่องเล่าจึงไม่น่าจะเพียงพอที่จะอธิบายการที่
 โลกจากการอ่านสามารถที่จะผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้อ่าน มันท่า
 จะมีเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติมเพื่อที่จะอธิบายได้ว่าทำไมการเข้าไปอยู่ในโลกที่ได้จากการ
 อ่านของคน ๆ หนึ่งจึงส่งผลให้คน ๆ นั้นเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในขณะที่อีกคน

² เรื่องเดิม, หน้า 134.

หนึ่งไม่เป็นเช่นนั้น ริเกอร์กับพรายไม่ประสบปัญหาเพราะในความคิดของริเกอร์มีการคิดตามนัยของงานเขียนไปสู่สิ่งที่มันอ้างถึง และ ในความคิดของพรายมีศรัทธาซึ่งทั้งสองสิ่งนี้จะช่วยอธิบายว่างานเขียนจะมามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้่านได้อย่างไร การที่คอมสตอกไม่ได้อธิบายการเกิดของเงื่อนไขความจริงเงื่อนไขที่สองนี้อย่างชัดเจนเพียงพอจะนำไปสู่ปัญหาได้ดังจะเห็นได้ต่อไป

ในแง่หนึ่ง คอมสตอกดูเหมือนจะให้ความสามารถในการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าไม่มีความสัมพันธ์กับความจริงของเรื่องเล่าทั้งนี้เพราะว่าเขายอมรับในฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงว่าเรื่องเล่าทางศาสนาของศาสนาต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้่านได้ และในขณะเดียวกัน เขาก็เห็นว่าในหมู่เรื่องเล่าทางศาสนาจากศาสนาต่าง ๆ ที่ต่างก็สามารถที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้่านได้นั้นจะมีเพียงเรื่องเล่าทางศาสนาของศาสนาเดียวเท่านั้นที่จริง ดังนั้น เราจึงสรุปได้ว่าการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนาจะไม่ขึ้นอยู่กับความจริงเท็จของเรื่องเล่าทางศาสนานั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ในอีกแง่หนึ่งคอมสตอกกลับเห็นว่าความจริงเท็จของเรื่องเล่าทางศาสนามีผลต่อการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากกรณีของคานธีซึ่งคอมสตอกยกเป็นตัวอย่างว่า เมื่อคานธีแน่ใจว่าข้อความที่ได้จากโลกที่ได้จากการอ่านภควัทคีตา คือข้อความที่ว่า "การกระทำอันรุนแรงสามารถกระทำได้ดีถ้าทำในทางที่ถูกต้อง" คานธีก็ปฏิเสธข้อความนี้ไปว่าไม่จริง ซึ่งสิ่งนี้ส่งผลให้คานธีปฏิเสธโลกที่ได้จากการอ่านภควัทคีตาและเรื่องภควัทคีตาไปในที่สุด ทั้งนี้เพราะคานธีเห็นว่าหลักอหิงสาธรรมที่เขาได้จากการอ่านบทเทศน์บนภูเขาจริง ดังนั้น ภควัทคีตาจึงไม่สามารถผลักดันให้คานธีปฏิบัติตามแนวทางของมันได้ ฉะนั้นเราจึงจะเห็นว่าในความคิดของคอมสตอกมีความขัดแย้งระหว่างการที่แรงผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนาไม่ขึ้นกับความเท็จจริงของตัวเรื่องเล่ากับการที่ความจริงเท็จของเรื่องเล่ามีผลต่อการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนานั้น ๆ

สิ่งที่จะทำให้ทั้งสองแง่นี้ไม่ขัดแย้งกันน่าจะอยู่ในกระบวนการที่ช่วยให้
 โลกที่ได้จากการอ่านสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวของผู้อ่านได้
 ยกตัวอย่างเช่น สมมุติว่าสิ่งที่ทำให้โลกที่ได้จากการอ่านมีแรงผลักดันดังกล่าวได้
 ก็คือ "ศรัทธา" ศรัทธานี้จะช่วยอธิบายได้ว่าเรื่องเล่าทางศาสนาของศาสนาต่าง ๆ
 สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้อ่านได้ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าเรื่องเล่าดังกล่าว
 จริงหรือเท็จก็เพราะว่าผู้อ่านมีศรัทธา และศรัทธานี้จะสามารถอธิบายได้ว่าการที่
 คานธีรู้ว่าภคคีตาไม่จริง ทำให้ภคคีตาไม่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคานธี
 เพราะว่าการรู้ว่าไม่จริงดังกล่าวทำให้คานธีขาดศรัทธา ดังนั้น ศรัทธาจึงเป็นตัว
 ช่วยอธิบายว่าในอันที่จริงแล้วความขัดแย้งดังกล่าวไม่มี อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้เป็น
 เพียงการสมมุติเพื่อยกตัวอย่างว่า เงื่อนไขในกระบวนการที่ทำให้โลกที่ได้จากการ
 อ่านสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้อ่านน่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยแก้ไข
 ความขัดแย้งระหว่างการที่ความจริงของเรื่องเล่ามีความเกี่ยวข้องและไม่มีความ
 เกี่ยวข้องกับความสามารถในการผลักดันผู้อ่านของเรื่องเล่า ในอันที่จริงแล้วเรา
 จะเห็นได้ชัดว่าเราไม่สามารถที่จะให้ศรัทธาเป็นสิ่งที่ช่วยให้โลกที่ได้จากการอ่าน
 สามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้อ่านได้ ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าความ
 จริงเท็จของเรื่องเล่าทางศาสนามีผลต่อการสร้างแรงผลักดันดังกล่าวของเรื่องเล่า
 ทางศาสนา ศรัทธาก็จะหมดบทบาทไป เนื่องจากว่า ถ้าคนรู้ว่าอะไรจริงหรือเท็จ
 อย่างแน่นอนแล้ว เขาก็ไม่น่าที่จะต้องอาศัยศรัทธาอีก ดังนั้น เราจึงจะเห็นว่า
 คอมสตอกไม่ได้อธิบายการเกิดเงื่อนไขที่สองอย่างชัดเจนเพียงพอเราไม่รู้ว่าอะไร
 คือกระบวนการที่ช่วยให้โลกที่ได้จากการอ่านสามารถสร้างแรงผลักดันในตัวของ
 ผู้อ่านได้ และการขาดคำอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวทำให้ในความคิดของ
 คอมสตอกยังคงมีความขัดแย้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม อาจจะมีการเสนอว่าสิ่งที่อยู่ในกระบวนการที่ช่วยให้
 เรื่องเล่าทางศาสนาสามารถสร้างแรงผลักดันได้อาจจะเป็นความเชื่อ นั่นคือ

ความเชื่อว่าเป็นโลกทางศาสนาเป็นดังที่เรื่องเล่านั้น ๆ บอก ความเชื่อที่พูดถึงนี้ต่างจากศรัทธาตรงที่ศรัทธาเป็นการปลงใจเชื่อในสถานการณ์ที่ไม่มีหลักฐานที่แน่นอน มาสนับสนุนความเชื่อหรือมีหลักฐานที่ขัดแย้งกับความเชื่อ แต่การเชื่อที่พูดถึงนี้เป็นเพียงการยึดถือว่าสิ่งหนึ่งจริงเหมือนกับที่ในสมัยหนึ่งคนเชื่อกันว่าโลกแบน ความเชื่อนี้จะสามารถที่จะอธิบายแก้ไขความขัดแย้งในความคิดของคอมสตอกได้ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าผู้อ่านจะยังไม่รู้เรื่องเล่าทางศาสนาหนึ่ง ๆ จริงหรือเท็จ แต่เมื่อผู้อ่านเชื่อว่าจริง เรื่องเล่านั้นก็ส่งผลกระทบต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้อ่าน และเมื่อคานธีรู้ว่าภควคิตาไม่จริง ภควคิตาจึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมของคานธี เพราะการรู้ว่าสิ่งหนึ่งไม่จริงมีนัยว่าเขาเชื่อว่าสิ่งนั้นไม่จริง แม้กระนั้นก็ดี มีปัญหาว่าคนสามารถที่จะเชื่อหรือรู้สิ่งหนึ่งได้โดยที่ไม่ปฏิบัติตามสิ่งนั้น เช่น คนอาจจะเชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพแต่เขาก็กังคังสูบบุหรี่อยู่

อย่างไรก็ตาม อาจมีคำโต้แย้งว่าความเชื่อที่อยู่ในกระบวนการที่ช่วยให้เรื่องเล่าสามารถสร้างแรงผลักดันได้เป็นความเชื่อคนละระดับกับความเชื่อที่เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ ทั้งนี้เพราะว่าการอ่านทำความเข้าใจเรื่องเล่าทางศาสนา ผู้อ่านต้องผนวกโลกหรือความคิดของตนเข้ากับตัวเรื่องเล่าเพื่อที่จะได้โลกที่ได้จากการอ่านซึ่งให้ข้อความที่จริงเท็จเกี่ยวกับโลกทางศาสนาได้ ในการผนวกนั้นผู้อ่านอาจจะต้องใช้ความพยายามมากหรือต้องใช้เวลานาน ดังนั้น มันจึงอาจจะส่งผลให้โลกหรือความคิดของผู้อ่านต้องปรับเปลี่ยนไป* การที่มีการปรับเปลี่ยนความคิดเกิดขึ้นในกระบวนการผนวกความคิดหรือโลกของผู้อ่านเข้ากับเรื่องเล่าทางศาสนา เพื่อที่จะได้โลกที่ได้จากการอ่านที่ให้ข้อความทางศาสนาจะทำให้ความเชื่อที่ว่าโลกทางศาสนาเป็นดังที่ข้อความทางศาสนานั้น ๆ บอกเป็นความเชื่อที่มีพื้นฐานบนการ

* ประเด็นนี้แนะนำโดย รศ.ดร.สุวรรณา สถาอานันท์

ปรับเปลี่ยนความคิดอันมีผลต่อทัศนคติหรือพฤติกรรม ความเชื่อดังกล่าวจึงแยกไม่
 ออกจาก หรือมาพร้อมกันกับ การที่มันจะมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อ่านเสมอ
 แต่ทว่า ถ้าแยกกันไม่ออกเช่นนั้น ก็จะหมายความว่า การอ่านเรื่องเล่าทางศาสนา
 จะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมเสมอ แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะม
 ีปัญหาว่า เราจะอธิบายปรากฏการณ์ที่คานธีไม่ถูกปลุกดันโดยภควีตาได้อย่างไรทั้ง ๆ
 ที่คานธีใช้เวลาและความพยายามอยู่นานในการทำความเข้าใจภควีตา ดังนั้นเราจึง
 กล่าวได้ว่าคอมสตอกยังคงขาดคำอธิบายที่เพียงพอเกี่ยวกับกระบวนการสร้างแรง
 ผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนา* เราจึงสรุปได้ว่าความคิดของคอมสตอกประสพ

-
- * อนึ่ง อาจมีคำโต้แย้งว่าคอมสตอกสามารถอธิบายการสร้างแรงผลักดันของ
 เรื่องเล่าได้โดยอาศัยความคิดเรื่องการเข้าครอบครองของริเกอร์ เราจะเห็น
 ความเป็นไปได้ดังกล่าวจากการที่คอมสตอกเห็นว่าโลกจากงานเขียนเป็นผลของ
 การผสานระหว่างเรื่องเล่าทางศาสนาและโลกของผู้อ่าน และโลกของผู้อ่านนี้
 อาจเทียบได้กับความเข้าใจก่อนรู้สำนึกที่จะมามีปฏิสัมพันธ์กับงานเขียนในความคิด
 ของริเกอร์นั่นเอง (ดูบทที่ 3) ถ้าเป็นเช่นนั้น เราจะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ของ
 คอมสตอกจะหมดไป กล่าวคือ ดังที่จะเห็นต่อไปว่าจะมีการแบ่งระหว่างลักษณะ
 ที่เป็นไปได้ของการดำรงอยู่ในโลกของมนุษย์และลักษณะที่เป็นไปได้ของการดำรง
 อยู่ในโลกเชิงศาสนาซึ่งทั้งสองคือผลของกระบวนการเข้าครอบครองอันมีผลต่อ
 พฤติกรรมผู้อ่าน การดำรงอยู่แบบแรกจะช่วยอธิบายได้ว่าทำไมเรื่องเล่าจึง
 สามารถสร้างแรงผลักดันในตัวผู้อ่านได้ถึงแม้จะยังไม่รู้ว่าเรื่องเล่านั้นนำสู่ความ
 จริงเชิงศาสนาหรือไม่ ลักษณะของการดำรงอยู่ลักษณะที่สองอาจจะช่วยอธิบาย
 ความสัมพันธ์ระหว่างความจริงและการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าดังที่ปรากฏ
 ในกรณีของคานธีได้ว่าการที่เรื่องเล่าทางศาสนาของศาสนาหนึ่งสามารถนำไปสู่
 ลักษณะการดำรงอยู่ที่เป็นไปได้เชิงศาสนาได้ก็จะทำให้ผู้อ่านสามารถเลือกที่จะ (ต่อ)

ปัญหาทั้งกับเงื่อนไขความจริงเงื่อนไขแรก ซึ่งปัญหามาจากเรื่องการตรงกันของทั้งสองโลก และกับเงื่อนไขที่สองในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างแรงผลักดันของเรื่องเล่าทางศาสนา

ในเมื่อทัศนะของคอมสตอกมีปัญหาในการตอบปัญหาเกี่ยวกับความจริงของเรื่องเล่าทางศาสนา เราจึงจะหันมาพิจารณาทัศนะของริเกอร์และพรายต่อไป ทัศนะของทั้งสองมีจุดสำคัญ ๆ ที่เหมือนกันหลายจุด ดังจะสังเกตเห็นได้ในบทก่อน ๆ แล้ว ในขณะที่พิจารณาข้อวิจารณ์ของพรายที่มีต่อริเกอร์นั้น เราพบว่าพรายมีความสับสน

(ต่อ) เชื่อเรื่องเล่าเรื่องนั้นและปฏิเสธเรื่องเล่าของศาสนาอื่นไป (อนึ่ง เพื่อที่คำตอบนี้จะมีผลยังจะต้องมีข้อพิจารณาอื่น ๆ อีกมาก เช่น ถ้าการเข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกของมนุษย์ต้องมาก่อนการเข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกเชิงศาสนา เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีคนที่สามารถมีการเข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกของมนุษย์จากเรื่องเล่าของต่างศาสนาได้อย่างไม่บิดเบือนไปจากความหมายตามวัฒนธรรมการตีความของแต่ละศาสนานั้น ? คำถามนี้จำเป็นในการอธิบายกรณีของคานธี) นอกจากนี้ ถ้าคอมสตอกสามารถนำความคิดของริเกอร์ดังกล่าวมาใช้ได้ ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขความจริงข้อแรกของเขาก็จะหมดไปเพราะว่าความจริงของข้อความจะไม่ใช่เป็นผลของการเปรียบเทียบมันกับโลกทางศาสนาอื่นจะทำให้ต้องสามารถเข้าถึงโลกทางศาสนาได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องอาศัยเรื่องเล่าทางศาสนา แต่ความจริงดังกล่าวจะเป็นผลจากการเข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกในเชิงศาสนาอื่นจะทำให้ "ทำและพูด" ได้ หรืออีกนัยหนึ่งความจริงดังกล่าวรู้ได้ หลังจากการเข้าถึงความเป็นจริงแล้วเมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะเห็นว่า ไม่เพียงแต่ความคิดของพรายดังที่เราจะเห็นกันต่อไปเท่านั้นที่จะถูกครอบคลุมและอธิบายได้โดยความคิดของริเกอร์ แต่มันยังรวมถึงความคิดของคอมสตอกด้วย

ระหว่างขั้นตอนสองขั้นตอนในกระบวนการตีความที่รีเกอร์เสนอ กล่าวคือ ขั้นตอนการเข้าใจงานเขียน และขั้นตอนการเข้าใจตัวตนและในขณะที่พิจารณาข้อวิจารณ์ของคอมสตอกที่มีต่อฟราย เราพบว่าคอมสตอกมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากความสับสนระหว่างความหมายและการมีความหมายซึ่งเป็นการแบ่งแยกที่ฟรายใช้ เราจะเห็นได้ว่าการแบ่งแยกระหว่างความหมายและการมีความหมายของฟรายก็ไม่ต่างไปจากการแบ่งแยกขั้นตอนสองขั้นตอนในกระบวนการตีความของรีเกอร์ที่ฟรายสับสนนั่นเอง

ในทัศนะของรีเกอร์ เรื่องความหมายในความคิดของฟรายตรงกันกับขั้นตอนของการทำความเข้าใจงานเขียน อันเป็นการหาโครงสร้างที่จะให้เอกภาพเชิงความหมายขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของความหมายเชิงพื้นผิวหรือโลกจากงานเขียนที่ติดอยู่กับเนื้อเรื่องของงานเขียนซึ่งเป็นโลกเดียวกันกับโลกในความหมายที่ฟรายใช้เมื่อพูดว่าโลกจากกอสเปลซึ่งมาจากการนิยามซึ่งกันและกันระหว่างตัวละครและสถานการณ์เป็นโลกที่แสดงถึงความเป็นพระเยซู นอกจากนี้ การที่รีเกอร์เสนอบทบาทของวัฒนธรรมการตีความเข้ามาในช่วงการตีความงานเขียนนั้นก็ยิ่งสอดคล้องกับการที่ฟรายเสนอให้ใช้วิธีการตีความตามวัฒนธรรมการตีความของชุมชน เช่นในกรณีของชาวคริสต์ ซึ่งเป็นจุดสนใจของฟราย วิธีการตีความก็คือการอ่านพระคัมภีร์ไบเบิลตามตัวอักษรภายใต้กรอบที่ว่าพระเยซูทรงเป็นพระผู้ช่วยให้รอดซึ่งมาตามคำทำนายที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พันธสัญญาเก่าอีกทั้งการที่รีเกอร์กล่าวว่าลักษณะของงานเขียนขึ้นกับชุมชนการตีความที่จะจัดให้มันเป็นประเภทใด ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่สองว่ามันเป็นเรื่องของบรรทัดฐานที่ยอมรับใช้ร่วมกัน นั้นก็ไปกันได้กับการที่ฟรายกล่าวว่าชุมชนชาวคริสต์จัดให้ไบเบิลเป็นเรื่องเล่าที่เหมือนจริงจึงต้องอ่านตามตัวอักษร (อนึ่ง คำว่าเรื่องเล่าที่เหมือนจริงนี้เป็นคำที่ฟรายใช้ของเขาเองเพื่อที่จะแยกให้ชัดเจนระหว่างสิ่งที่เป็ "ข้อเท็จจริง" ด้วยศรัทธา กับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในขณะที่ชุมชนเองอาจจะจัดว่าไบเบิลเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์

ซึ่งสิ่งนี้มีเหตุผลมาจากความศรัทธา จึงทำให้ยอมรับว่าเป็น "ข้อเท็จจริง" แต่ว่าการใช้คำดังกล่าวว่าเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์อาจทำให้เกิดความสับสนแล้วก็นำเอาวิธีการทางประวัติศาสตร์เข้ามาใช้ในการตีความใบเบิลทำให้อ่านตามตัวอักษรไม่ได้ จึงต้องใช้คำเรียกใหม่ดังกล่าว)

นอกจากนี้ ริเกอร์ยังยอมรับความมีลักษณะร่วมกันระหว่างเรื่องเล่าในฐานะที่เป็นวรรณกรรม และเรื่องเล่าในฐานะที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับพราวด์ ริเกอร์ชี้ให้เห็นว่าไม่ว่าจะแตกต่างกันอย่างไรในเรื่องของความจริง แต่ในขณะที่อ่านเรื่องเล่าทั้งสองประเภทนี้ ผู้อ่านจะต้องทำสิ่งเดียวกัน นั่นคือการหาโครงเรื่อง ดังนั้น เรื่องของความหมายจึงแยกออกไปจากเรื่องของความจริง สิ่งนี้เป็นสิ่งเดียวกับสิ่งที่พราวด์พยายามชี้ให้เห็นว่าในขณะที่อ่านเรื่องเล่าทางศาสนาเราควรอ่านมันในฐานะเรื่องเล่าเพื่อหาความหมายของมันไม่ใช่ไปนำมาเอาวิธีการทางประวัติศาสตร์มาแทรกแซง เพราะนั่นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่ากับความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่เรื่องของการหาความหมายของตัวเรื่องเล่าเอง จุดนี้คือเรื่องการแบ่งแยกความจริงโดยศรัทธาและความจริงทางประวัติศาสตร์ตามทัศนะของพราวด์ที่ได้พูดถึงไว้ในบทก่อนแล้ว นอกจากนี้ ด้วยความครอบคลุมที่กว้างกว่าของทัศนะของริเกอร์ เราจะเห็นว่าการหาโครงเรื่องเป็นผลมาจากลักษณะของหน่วยภาษาในระดับงานเขียนที่ประกอบขึ้นมาด้วยประโยคมากมาย สิ่งดังกล่าวทำให้ต้องหาโครงสร้างของงานเขียน หรือโครงเรื่องในกรณีของเรื่องเล่าเพื่อหาความสัมพันธ์ที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ในงานเขียนมีร่วมกันอันจะทำให้เข้าใจความหมายของงานเขียนได้ ดังนั้นเราจึงจะเห็นว่านิยามของการเหมือนจริงที่พราวด์เสนอในขณะที่พูดถึงกลุ่ลว่าเป็นเรื่องเล่าที่เหมือนจริงนั้นในอันที่จริงเป็นเรื่องของศรัทธามากกว่าที่จะเป็นเรื่องของลักษณะของงานเขียนเอง กล่าวคือ ชาวคริสต์จำเป็นต้องเชื่อว่าเรื่องเล่าดังกล่าวพูดถึงพระเยซูในฐานะที่เป็นพระเยซู ไม่ใช่ในฐานะของสัญลักษณ์ของสิ่งสากลอื่น ๆ

จุดนี้จึงช่วยอธิบายว่าทำไมบางที่พรายก็บอกว่าเราจะหามาตรฐานการจัดประเภทที่แน่นอนไม่ได้ถึงแม้ว่าเขาจะกล่าวว่ากอสเปลจัดเป็นเรื่องเล่าทางศาสนาที่เหมือนจริงในขณะเดียวกัน*

เราจะสังเกตเห็นได้จากตอนที่ผ่านมามีว่าทัศนคติของพรายคล้ายกับการนำเอากระบวนการตีความทั่วไปในทัศนคติของริเกอร์มาประยุกต์ใช้กับเรื่องเฉพาะเจาะจงหรือศาสนาหนึ่ง ๆ เช่นเดียวกันในระดับของการประยุกต์หรือการมีความหมายนั้นพรายกล่าวว่าเป็นเรื่องของศรัทธา ที่จะทำให้โลกจากกอสเปลเข้ามาเชื่อมกับวิถีชีวิต ริเกอร์ได้ยกคำพูดของบัลทมานน์มากกว่าเราต้องเชื่อเพื่อที่จะเข้าใจ³ คำพูดดังกล่าวเป็นเรื่องของการดำเนินตามนัยของงานเขียนมาสู่สิ่งที่มันอ้างถึงอันจะส่งผลให้ได้ลักษณะของการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ เราต้องคิดตามหรือเชื่อนัยเพื่อที่จะสามารถเห็นความจริงที่มันอ้างถึงได้ จุดนี้เหมือนกับกรณีที่ศรัทธาในความคิดของพรายทำให้ความหมายของกอสเปลกลายเป็นข้อเท็จจริง การเข้าใจการมีความหมายของความหมายของงานเขียนอันเป็นผลจากการเชื่อดังกล่าวเป็น

* เราอาจจะเห็นต่อไปว่าเพราะมีศรัทธาเช่นนี้จึงมีวัฒนธรรมการตีความที่จัดกอสเปลเป็นเรื่องเล่าที่เหมือนจริง (ตามการใช้คำของพราย) เราจะเห็นน้ำหนักของบทบาทของวัฒนธรรมดังกล่าวมากยิ่งขึ้นเมื่อเห็นว่านิยามของการเหมือนจริงของพรายดังที่ปรากฏในบทที่ 2 นั้น ในอันที่จริงแล้วก็สามารถจัดอิติปัสซึ่งพรายน่าจะเห็นว่าเป็นเรื่องเล่าเทพปกรณัมให้เป็นเรื่องเล่าที่เหมือนจริงได้ แต่เหตุที่พรายจัดกอสเปลเป็นเรื่องเล่าที่เหมือนจริงแต่จัดอิติปัสเป็นเรื่องเล่าเทพปกรณัมก็เนื่องมาจากวัฒนธรรมการตีความของชาวคริสต์ในบริบทของวัฒนธรรมของชาวตะวันตก แต่สำหรับชาวกรีกโบราณเองแล้ว พวกเขาจะมีท่าทีต่ออิติปัสเหมือนกับว่ามันเป็นเรื่องจริง

³ Ricoeur, Hermeneutics & the Human Sciences, หน้า 190.

การเชื่อมความหมายของงานเขียนเข้ากับชีวิตผ่านทางสิ่งทำงานเขียนอ้างอิงซึ่งมีอยู่ในความเป็นจริงของมนุษย์ จุดนี้เหมือนกับหน้าที่ของศรัทธาในความคิดของพราายที่นำไปสู่การมีความหมายต่อชีวิตของกอสเปล อนึ่ง สิ่งนี้เป็นการเปรียบเทียบการเชื่อมเพื่อที่จะเข้าใจความคิดของริเกอร์กับศรัทธาในความคิดของพราายในเชิงหน้าที่ที่ทั้งสองมีในกระบวนการตีความทำความเข้าใจงานเขียน ซึ่งจะเห็นว่าทั้งสองมีหน้าที่เหมือนกัน ไม่ใช่เป็นการพูดในเชิงความหมายของความศรัทธา นอกจากนี้ถึงแม้ว่าสิ่งทำงานเขียนอ้างอิงในทัศนะของริเกอร์และพราายจะต่างกัน แต่เราจะเห็นได้ว่าสิ่งทำงานเขียนอ้างอิงในทัศนะของพราายก็คือความหมายเชิงพื้นผิวที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องของงานเขียนในทัศนะของริเกอร์และบทบาทของศรัทธาในทัศนะของพราายก็มีอยู่ในช่วงหลังจากการเข้าใจงานเขียนซึ่งเป็นเรื่องของความหมายเชิงพื้นผิวดังกล่าว ริเกอร์กล่าวว่าช่วงนี้คือช่วงของการเข้าครอบครอง ดังนั้น ในเมื่อศรัทธาในความคิดของพราายมีบทบาทในระดับนี้รวมทั้งเรื่องความเหมือนกันเชิงหน้าที่ที่พูดถึงข้างต้น เราจึงสามารถที่จะนำเอาความคิดเรื่องการเข้าครอบครองมาอธิบายเสริมว่าการที่ศรัทธาสามารถนำไปสู่การมีความหมายของกอสเปลได้ก็เพราะว่ามันทำให้เกิดกระบวนการเข้าครอบครองการดำรงอยู่ในโลกตามลักษณะที่ได้จากกอสเปลซึ่งหมายความว่าเราได้นำเอาสิ่งที่ถูกอ้างอิงโดยงานเขียนในทัศนะของริเกอร์เข้ามาใช้ในการอธิบายเสริมนี้ด้วย กอสเปลต้องเกี่ยวพันกันหรืออ้างอิงถึงสิ่งหนึ่งในชีวิตของผู้อ่านในอันที่จะเข้ามามีความหมายต่อชีวิตของผู้นั้นได้

นอกจากนี้ ด้วยความแตกต่างกันของสิ่งทำงานเขียนอ้างอิง ความจริงในทัศนะของคนทั้งสองจึงต่างกันด้วย ความจริงในทัศนะของริเกอร์เป็นเรื่องของการเผยถึงลักษณะการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ของมนุษย์ ในขณะที่ในทัศนะของพราายความจริงก็คือ "ข้อเท็จจริง" ที่เกี่ยวกับพระเยซู สองสิ่งนี้ขัดแย้งกันหรือไม่ ในตอนต้นเราจะเห็นว่าเราสามารถที่จะนำเอาความคิดเรื่องการครอบครองลักษณะของการดำรงอยู่แบบคริสต์เข้ามาเสริมในทฤษฎีของพราายได้ ปัญหาจึงเป็น

ว่า ถ้าการเข้าครอบครองดังกล่าวอยู่ในระดับภาวะวิथाผู้อ่านที่ผ่านเข้ากระบวนการ
การดังกล่าวจะสามารถที่จะยืนยัน "ข้อเท็จจริง" ที่เกี่ยวกับพระเยซูได้อย่างไร
ในบทที่แล้วได้พูดถึงการที่มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่อยู่ในระดับ
ก่อนการสำนึกรู้ซึ่งเป็นศักยภาพหรือประกอบด้วยความเป็นไปได้ต่าง ๆ ที่จะปรากฏ
ขึ้นมาให้เห็นในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และวรรณกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้ความเป็นไปได้
จากความเข้าใจในระดับนี้ปรากฏเข้ามาในความเข้าใจในระดับสำนึกรู้ในขั้นตอน
ของการเข้าครอบครองเมื่อผู้อ่านคิดตามนัยของงานเขียนไปสู่สิ่งที่มันอ้างถึงอันเป็น
เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงของมนุษย์ ซึ่งจะมาพร้อมกับความเข้าใจที่เกี่ยวกับสิ่ง
นี้ที่มีมาก่อนการสำนึกรู้ โลกของงานเขียนจะนิยามความเข้าใจดังกล่าวใหม่ ทำให้
เห็นความเป็นไปได้ใหม่ในการมองสิ่งดังกล่าวที่ถู้อ้างถึง ในเมื่อสิ่งที่ถู้อ้างถึง
เป็นเรื่องของความเข้าใจความเป็นจริงของมนุษย์ หรือปัญหาเชิงอรรถภาวะ มันจึง
เป็นเรื่องของการดำรงอยู่ในโลกตามลักษณะที่มาจากความเข้าใจดังกล่าว เมื่อ
ความเข้าใจหรือลักษณะของการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ถูกเข้าครอบครองมันก็
จะเป็นส่วนหนึ่งของผู้อ่านและเป็นพื้นฐานในการ "ทำและพูด" ต่อไป ดังนั้นเราจะ
เห็นได้ว่าเมื่อผู้อ่านได้ผ่านกระบวนการอ่านทำความเข้าใจกอสเปลมาถึงขั้นการ
เข้าครอบครองเขาก็จะมีความเข้าใจโลกในลักษณะที่ว่าโลกนี้เป็นโลกที่มีพระเยซู
เป็นพระผู้ช่วยให้รอด ลักษณะของการดำรงชีวิตก็จะสอดคล้องกับความเข้าใจ
ดังกล่าว และเขาจะสามารถ "ทำและพูด" ได้บนพื้นฐานของสิ่งดังกล่าว เขาจึง
สามารถพูดยืนยัน "ข้อเท็จจริง" ที่เกี่ยวกับพระเยซูได้

เราจะเห็นได้ว่าการที่จะสามารถพูดยืนยันข้อความที่ได้มาจากการอ่าน
เรื่องเล่าทางศาสนานั้นเป็นไปได้ภายใต้กรอบของการเข้าครอบครองในระดับ
ภาวะวิथा สิ่งนี้มีผลในระดับปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตาม ถ้าการเข้า
ครอบครองในระดับภาวะวิथाครอบคลุมการครอบครองในระดับญาณวิทยาเช่นนี้
ก็จะหมายความว่าความรู้ที่ได้จากการอ่านเรื่องเล่าทางศาสนาจะมาควบคู่กับระดับ

ปฏิบัติเสมอ ถ้าเช่นนั้น เราจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของการที่คนหลายคน มีความเข้าใจจากการอ่านเรื่องเล่าทางศาสนาเป็นอย่างดีจนถึงขั้นที่จะพูดอธิบาย ความคิดต่าง ๆ ในนั้นได้แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เคยมีการปฏิบัติตามได้อย่างไร ยกตัวอย่าง เช่น ในกรณีที่ฟรายอ้างถึง อีริก อวาร์บัค⁴ ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความเข้าใจไบเบิลได้อย่างถูกต้องเหมือนอย่างที่เขาคริสตเข้าใจ แต่ไม่เป็น ชาวคริสต์ เราอาจหาคำตอบได้จากการแบ่งการอ่านออกเป็นสองประเภทของ ริเกอร์การอ่านประเภทแรกเป็นการอ่านเพื่อหาโครงสร้างหรือความหมายของ องค์รวมของงานเขียนอย่างเดียว ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกโครงสร้างนิยมทำกัน การอ่าน แบบนี้เป็นการอ่านในขั้นตอนของการตีความงานเขียน อีกประเภทหนึ่งเป็นการก้าว เข้าสู่กระบวนการเข้าครอบครองในระดับภาวะวิทยา เราจะสามารถเห็นได้ว่าการอ่านประเภทแรกก็คือสิ่งที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้และการที่ คนเหล่านี้มีความแตกฉานในเรื่องทางศาสนาได้โดยไม่ได้มีความแตกฉานดังกล่าว ควบคู่กับเรื่องของการปฏิบัติก็จะหมายความว่าคนเหล่านี้ผ่านกระบวนการเข้าครอบ- ครอบครองในระดับญาณวิทยาโดยไม่ได้ผ่านเข้ากระบวนการเข้าครอบครองในระดับภาวะ วิทยานั้นเอง หน้าที่ของศรัทธา หรือการเชื่อเพื่อที่จะเข้าใจหรือการพยายามติดตาม นัยของงานเขียนไปสู่สิ่งที่มันอ้างถึงจึงเป็นการยกระดับของการเข้าครอบครองใน ระดับญาณวิทยาเข้าสู่การครอบครองในระดับภาวะวิทยา

เมื่อมาถึงจุดนี้เราจะเห็นว่าทักษะของริเกอร์ซึ่งกว้างกว่าและครอบคลุม ทักษะของฟรายไว้ด้วยนั้นจะทำให้งานเขียนทุกงานจริงทั้งหมดแม้แต่กวีหรือวรรณ- กรรมที่สร้างสรรค์ด้วยจินตนาการ ทั้งนี้เพราะว่าความจริงเป็นเรื่องของการเผย ถึงความเป็นไปได้ในความเป็นจริงและงานเขียนเผยถึงความเป็นไปได้ของการ ดำรงอยู่ในโลกลักษณะหนึ่ง ๆ เรื่องเล่าทางศาสนาหนึ่ง ๆ เผยถึงความเป็นไปได้

⁴ Placher, "Introduction", หน้า 16.

ของการดำรงอยู่ในโลกตามลักษณะของศาสนานั้น ๆ ดังนั้น เรื่องเล่าทางศาสนา
 ของทุกศาสนาจึงจริงทั้งหมด สิ่งนี้เป็นสิ่งที่คอมสตอกไม่ต้องการ เขาจึงเสนอ
 เงื่อนไขของการตรงกันระหว่างโลกจากเรื่องเล่าทางศาสนากับโลกทางศาสนาเข้า
 มาเป็นเงื่อนไขความจริงเงื่อนไขหนึ่ง ดังนั้น มันแสดงว่าผลจากทัศนะของริเกอร์ที่
 ทำให้เรื่องเล่าทางศาสนาจริงทั้งหมดจะปิดกั้นความคิดในทำนองของคอมสตอกที่ว่า
 เรื่องเล่าทางศาสนามีจริงมีเท็จได้ใช่หรือไม่ ผลจากทัศนะของริเกอร์จะทำให้เรา
 ไม่สามารถพูดถึงความจริงของเรื่องเล่าทางศาสนาในฐานะที่บรรยายถึงความเป็น
 จริงทางศาสนาใช่หรือไม่ คำตอบไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะว่ากระบวนการตีความ
 ที่ริเกอร์เสนอเปิดทางให้ผู้อ่าน "พูด" หรือยืนยันข้อความต่าง ๆ จากเรื่องเล่าทาง
 ศาสนาได้หลังจากการเข้าครอบครองไม่ว่าจะเป็นการเข้าครอบครองในระดับญาณ
 วิทยาหรือภาวะวิทยา นอกจากนี้ เราจะเห็นได้ว่าความจริงที่ทุก ๆ งานเขียนมีนั้น
 เป็นความจริงในแง่ของลักษณะของการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ ส่วนความจริง
 ที่คอมสตอกห่วงเป็นความจริงในแง่ของการบรรยายความเป็นจริงซึ่งกระบวนการ
 ตีความของริเกอร์เปิดทางให้ความจริงทั้งสองชนิดนี้เปรียบเสมือนกับกรณีของงาน
 เขียนที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ในทางหนึ่งก็เผยถึงลักษณะของการดำรงอยู่ใน
 โลกที่เป็นไปได้ในสมัยก่อน และในอีกทางหนึ่งก็เปิดทางให้มีการตรวจสอบว่ามัน
 เป็นบันทึกที่ตรงกับความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์หรือไม่

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขความจริงอีกข้อหนึ่งในความคิดของคอมสตอก
 เตือนให้เราตระหนักว่าความจริงทางศาสนานั้นต่างไปจากความจริงทั่วไป การที่
 เขาเสนอเงื่อนไขความจริงทั้งสองดังกล่าวชี้ว่าความจริงทางศาสนาไม่ใช่เรื่องใน
 ระดับของข้อความเท่านั้น แต่มันยังครอบคลุมถึงเรื่องวิถีชีวิตหรือทำที่ต่อโลกของ
 บุคคลด้วย ผู้เข้าถึงความจริงจะไม่เพียงแต่รู้แต่จะรู้สึกด้วยว่าโลกมีลักษณะ เช่นนั้น
 ซึ่งสิ่งนี้อยู่ในระดับของลักษณะการดำรงอยู่ในโลกอันเป็นผลของการเข้าครอบครอง

ในระดับภาวะวิथाตามความคิดของริเกอร์* ดังนั้น เราจึงต้องแบ่งแยกประเภทของความจริงใหม่ให้ชัดเจน กล่าวคือ ในตอนต้น เราได้แบ่งระหว่างความจริงในแง่ของลักษณะของการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้กับความจริงในแง่ของการบรรยายความเป็นจริง แต่ความจริงประเภทหลังนี้จำกัดอยู่ในระดับข้อความ ในขณะที่ความจริงทางศาสนาจะต้องครอบคลุมถึงระดับปฏิบัติด้วย ดังนั้น เราจึงควรเรียกความจริงทางศาสนาที่ได้มาจากการสอดคล้องกันหรือการตรงกันระหว่างความเป็น

* อนึ่ง การกล่าวเช่นนี้อาจจะทำให้ดูเหมือนว่าความจริงทั่วไปเป็นเรื่องที่แยกออกไปจากชีวิต แต่ในอันที่จริง มันมีความสัมพันธ์กับชีวิตเพราะมันมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจความเป็นจริงประจำวันที่เราได้อยู่กับตัว การรับรู้ความจริงทั่วไปเป็นการรับรู้ความจริงที่ทำให้เราคำเนินชีวิตไปในแต่ละวันอย่างอัตโนมัติ โดยที่ไม่ต้องมานั่งใคร่ครวญเกี่ยวกับความเข้าใจความเป็นจริงประจำวันที่เราใช้ในการดำรงอยู่ดังกล่าว คนจะสนใจความจริงในแง่ของความจริงของข้อความว่ามันตรงกับความเป็นจริงอันมีพื้นฐานบนความเข้าใจความเป็นจริงประจำวันที่เขาได้อยู่เป็นสมมติฐาน (take for granted) การรับรู้ความจริงในลักษณะนี้จึงมักไม่มีผลต่อชีวิตของเราในลักษณะเดียวกับการรับรู้ความจริงผ่านเรื่องเล่าทางศาสนาเพราะมันอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยปกติอยู่แล้ว ในขณะที่การรับรู้ความจริงผ่านเรื่องเล่าทางศาสนาจะสามารถเปลี่ยนชีวิตของเราได้เพราะว่าเรื่องเล่าทางศาสนาทำให้เราได้หยุดคิดเกี่ยวกับตัวตนของเราและเสนอความเป็นไปได้ใหม่ในการดำรงชีวิตเข้ามาในขอบฟ้าของเรา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับภาวะวิथाทำให้เรามองเห็นโลกในความหมายที่ใหม่ หรือชัดเจน หรือลึกซึ้งยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง มันมีผลต่อการดำรงอยู่ในโลกของเรา

จริงทางศาสนากับประสบการณ์หรือวิถีชีวิตอันรวมถึงการยืนยันข้อความและการปฏิบัติ
ว่า ความจริงในแง่ของลักษณะการดำรงอยู่ในโลกในเชิงศาสนา เราจึงได้ความ
จริงสองประเภทที่อยู่ในระดับภาวะวิทยาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ความจริงในแง่
ของลักษณะการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ของมนุษย์กับความจริงในแง่ของลักษณะ
การดำรงอยู่ในโลกในเชิงศาสนา ในอันที่จริง ความจริงทั้งสองแง่นี้ดูไม่น่า
จะแยกออกจากกันได้ทั้งนี้เพราะว่าลักษณะการดำรงอยู่ในโลกเชิงศาสนาก็เป็นหนึ่งใน
ในความเป็นไปได้ของลักษณะของการดำรงอยู่ในโลกของมนุษย์ แต่ทว่า การแบ่ง
แยกเช่นนี้เป็นผลมาจากความกังวลของคอมสตอกที่ไม่ต้องการจะยึดถือว่าเรื่องเล่า
ทางศาสนาของทุกศาสนาจริงทั้งหมด เพราะ เราจะเห็นว่าถ้าเราไม่แบ่งแยกความ
จริงสองแ่งดังกล่าว และในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับทัศนะเรื่องกระบวนการตีความ
ของริเกอร์ ซึ่งในที่สุดส่งผลให้ความจริงเป็นเรื่องของลักษณะของการดำรงอยู่ใน
โลกที่เป็นไปได้ เรื่องเล่าทางศาสนาก็จะจริงทั้งหมดเหมือนกับวรรณกรรมอื่น ๆ
เพราะต่างก็เผยถึงความเป็นไปได้ของลักษณะการดำรงอยู่ในโลกลักษณะหนึ่ง ๆ

การแบ่งแยกความจริงทั้งสองแ่งดังกล่าวจะช่วยไม่ให้ทัศนะของริเกอร์
จำเป็นต้องไปผูกติดอยู่กับสัมพัทธนิยมทางศาสนา เมื่อนำกระบวนการตีความตาม
ทัศนะของเขามาประยุกต์ใช้กับกรณีของเรื่องเล่าทางศาสนา เราจะทำให้ความหมาย
ของการแบ่งแยกชัดเจนยิ่งขึ้นโดยพิจารณาที่คำว่า "ความเป็นไปได้" ในความเป็น
ไปได้ของลักษณะการดำรงชีวิตในโลกของมนุษย์กับความเป็นไปได้ของลักษณะของ
การดำรงอยู่เชิงศาสนา เราจะแยกแยะระหว่าง "ความเป็นไปได้" ในฐานะที่มนุษย์
จะดำรงอยู่ หรือดำรงชีวิตตามแนวทางนั้นได้ กับ "ความเป็นไปได้" อย่างที่เรื่อง
เล่าทางศาสนาบอก "ความเป็นไปได้" ความหมายหลังสามารถทำให้เกิด "ความ
เป็นไปได้" "ในความหมายแรกได้ แต่ "ความเป็นไปไม่ได้" หมายความว่า
ไม่ได้มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกันนี้กับ "ความเป็นไปได้" ในความหมายหลังเช่น
ถ้าการดำรงอยู่อย่างผู้บรรลุนิพพานเป็นไปได้จริงอย่างที่เรื่องเล่าทางศาสนาของ

พุทธศาสนาบอก การดำรงอยู่อย่าง ลด ละ เลิก ก็เป็นไปได้โดยไม่ต้องสงสัย แต่ถ้าวเราสามารถจะดำรงอยู่อย่างลด ละ เลิก หลังจากการอ่านเรื่องเล่าทาง ศาสนาอันทำให้เรารู้สึกว่าโลกนี้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้ ก็ไม่ได้แสดงว่า นิพพานมีจริง "ความเป็นไปได้" ในความหมายแรกเป็นเรื่องราวจิตวิทยาที่ความ คิดความเชื่อความรู้สึกที่มีผลต่อพฤติกรรม "ความเป็นไปได้" ในความหมายหลัง เป็นเรื่องของความเป็นจริงทางศาสนา*

เมื่อมาถึงจุดนี้ เราพบคำถามว่า นอกจากความจริงในแง่ของลักษณะ การดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้แล้ว เรื่องเล่าทางศาสนามีความจริงในแง่ของ ลักษณะการดำรงอยู่ในโลกในเชิงศาสนาหรือไม่ เราจะเห็นว่าแนวทางในการตอบ นั้นอยู่ในระดับปฏิบัติ หรือระดับภาวะวิทยา กล่าวคือ ในที่สุดแล้วเราต้องดูว่าการ เข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกแบบ ลด ละ เลิก ด้วยเหตุที่เห็นความ

* ถึงแม้ว่าพราายจะเห็นว่ากอสเปลหลุดถึง "ข้อเท็จจริง" ซึ่งหมายความว่าพราาย น่าจะยึดถือว่ากอสเปลจะนำสู่ลักษณะการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้เชิงศาสนา ได้ แต่สิ่งนี้ก็เป็นที่ทุกศาสนายืนยัน ปัญหาอยู่ที่ว่าจริง ๆ แล้วมันเป็นเช่นนั้น หรือไม่ เราจะเห็นว่าการยอมรับการแบ่งลักษณะการดำรงอยู่สองประเภทนี้มี ประโยชน์ในจุดนี้ กล่าวคือ ถ้ากอสเปลไม่เป็นอย่างที่พราายยึดถือ กอสเปลก็ยังคงสามารถก่อให้เกิดลักษณะการดำรงอยู่ในโลกของมนุษย์อันเป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมที่พราายเองก็เห็นว่ามี (ดู Hunsinger, "Afterword", หน้า 252). การมีปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้อง แสดงว่าเรื่องเล่าทางศาสนานั้นนำสู่ความจริงดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว เช่น การมี ศรัทธารู้สึกถึงการปรากฏของพระเยซูในฐานะพระผู้ช่วยให้รอดไม่แสดงว่าจะมี วันพิพากษา แต่ถ้าจะมีวันพิพากษา การมีศรัทธารู้สึกถึงการปรากฏของพระเยซู ในฐานะพระผู้ช่วยให้รอดย่อมเป็นไปได้

เป็นไตรลักษณ์ของโลกจากการอ่านเรื่องเล่าทางศาสนาของศาสนาพุทธจะนำไปสู่การดำรงอยู่แบบไร้กิเลสโดยสิ้นเชิงได้หรือไม่ (สิ่งที่เราได้ตระหนักจากการตั้งคำถามนี้ก็คือการเข้าครอบครองในระดับภาวะวิหยาตำแหน่งไปอย่าง เป็นกระบวนการ ซึ่งในกรณีของศาสนาพุทธ เราจะเห็นสิ่งนี้ได้ชัดเพราะมีการแบ่งระดับการเข้าครอบครองลักษณะการดำรงอยู่ในโลกแบบการดับทุกข์ในระดับภาวะวิหยาอย่างชัดเจนนั่นคือการแบ่งพระอริยบุคคลออกเป็นระดับต่าง ๆ*) อย่างไรก็ตาม ในเมื่อการตอบคำถามดังกล่าวเป็นเรื่องในระดับปฏิบัติ เราจึงไม่อาจตอบได้ในที่นี้ แต่อย่างน้อยเรารู้ถึงความสัมพันธ์ ที่เป็นไปได้ระหว่างเรื่องเล่าทางศาสนากับความจริงทางศาสนาในความหมายดังกล่าว

สรุปได้ว่า ข้อพิจารณาต่าง ๆ ข้างต้นแสดงว่าทัศนะของริเกอร์เป็นทัศนะที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าทางศาสนาและความจริงที่เริ่มจากการอ่านการตีความเรื่องเล่าทางศาสนา ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การมีวิถีชีวิตทางศาสนาอันอาจรวมไปถึงการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความเป็นจริงทางศาสนา เราจึงควรที่จะกลับมาทบทวนถึงทัศนะของริเกอร์อย่างคร่าว ๆ กันอีกที กล่าวคือ เรื่องเล่าจัดเป็นประเภทหนึ่งของงานเขียนอันเป็นหน่วยภาษาที่ผู้อ่านต้องหาความหมายโดยการหาเอกภาพเชิงความหมายจากความสัมพันธ์ของส่วนย่อยต่าง ๆ ภายในเรื่องเล่า การหาความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอาศัยวิธีการของโครงสร้างนิยม ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวอันเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์นั้น จะไม่เพียงแสดงความหมายของตัวเรื่องเล่าเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการเชื่อมความหมายดังกล่าวเข้ากับชีวิตของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านพบความจริง หรือโลกที่เป็น

* พระอริยบุคคลระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย พระโสดาบัน พระสทคามิ พระอนาคามี และพระอรหันต์

ไปได้ ในอันที่จะพบกับโลกดังกล่าวผู้อ่านจะต้องพยายามคิดตามจากความหมายของเรื่องเล่าไปสู่สิ่งที่มันอ้างถึงในชีวิตโดยอาศัยโครงสร้างดังกล่าว เมื่อพบโลกที่เป็นไปได้ก็จะเกิดการเข้าครอบครองในระดับภาวะวิทยาอันจะทำให้ผู้อ่านมีลักษณะการดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ที่สอดคล้องกับโลกดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่ง ผู้อ่านจะเข้าใจชีวิตต่างออกไปซึ่งสิ่งนี้จะมีผลต่อการดำรงอยู่ต่อไป ในกรณีของเรื่องเล่าทางศาสนา กระบวนการตีความดังกล่าวจะเปิดทางให้แก่ทั้งความจริงในแง่การดำรงอยู่ในโลกที่เป็นไปได้ของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่วรรณกรรมอื่น ๆ ก็เผยถึงเช่นกันตัวอย่างของสิ่งนี้ในกรณีของเรื่องเล่าทางศาสนาก็เช่น การดำรงอยู่อย่าง ลด ละ เลิก ของชาวพุทธ หรือการดำรงอยู่อย่างศรัทธาในพระเจ้าและพระเยซูของชาวคริสต์ และความเป็นจริงในแง่ของการดำรงอยู่ในโลกเชิงศาสนา เช่น การดำรงอยู่อย่างผู้ที่เขาถึงนิพพานหรือการดำรงอยู่อย่างผู้ได้รับการช่วยให้รอด เป็นต้น

